

INVLOEDE VAN BUIITE TRANSVAAL OP ENKELE ASPEKTE
VAN SY PRIMêRE
SKOOLSTELSEL, 1910-1960:
'N EVALUERING

'n Verhandeling voorgelê
deur
Gysbertus van Rooyen Els, B.A., B.Ed.,

Ter gedeeltelike vervulling vir die graad
MAGISTER EDUCATIONIS
in die Departement
Historiese en Vergelykende Opvoedkunde

aan die
POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT VIR CHRISTELIKE HOËR
ONDERWYS

Studieleier: Prof. Dr. S.S. Barnard
Brits, Desember 1976

VOORWOORD

Ek glo dat die skrywe van hierdie verhandeling slegs moontlik was deur die genade van God, die almagtige Vader. Daarom aan Hom al die eer.

Die volgende persone en instansies wie se hulp en bystand ek kon geniet, wens ek besonderlik te bedank.

Eerstens aan my vrou, wat gedurende die tydperk van navorsing en studie veel ongerief moes uitstaan, maar wat my voortdurend met simpatieke aanmoediging, geduld en liefde aangespoor het om vol te hou en deur te druk.

My dank ook aan die Transvaalse Onderwysdepartement vir die toestaan van studieverlof.

Sonder die onbaatsugtige hulp van die T.O.D.-biblioteekdiens sou ek moeilik kon voortgaan. Die vriendelike diens van die personeel word besonder waardeer. Ook my dank aan verskeie ander biblioteke in ons land waarvandaan studiemateriaal versend is of van wie se dienste ek gebruik kon maak.

My studieleier, professor S.S. Barnard, het my voortdurend van wetenskaplike voorligting en raad voorsien. Onder sy leiding het hierdie studie vir

my tot 'n aangename, leersame ervaring ontplooi.
Ek bedank prof. Barnard hartlik hiervoor.

Dank aan professor L. Eksteen vir die taalkundige
versorging van hierdie verhandeling en aan mev.
Kleyn vir die netjiese tikwerk.

Aan ons kinders, Antoinette, Martie, Johan en Erik
wil ek dankie sê vir hulle belangstelling, aan=
moediging en opoffering en hulle verseker dat
hulle gesindheid 'n groot ondersteuning was.

'n Besondere woord van dank word gerig aan die
Ferdinand Postma-biblioteek vir die druk van die
verhandeling.

G. van R. Els.

Brits, Desember 1976.

INHOUD

1.	ORIËNTERING	1
1.1	Motivering en doelstelling	1
1.2	Metode	3
1.3	Probleemstelling en veld van ondersoek..	4
1.4	Ordering	5
1.5	Anglo-Amerikaanse invloed	6
1.6	Die begrip "invloed"	8
1.7	Afkortings	9
2.	BEHEER OOR DIE PRIMÊRE ONDERWYS	10
2.1	Sentrale (algemene) beheer	10
2.1.1	Inleiding	10
2.1.2	Primêre onderwys onder provinsiale be= heer, 1910-1960: 'n algemene oorsig..	21
2.1.2.1	Verdeelde onderwysbeheer	21
2.1.2.2	Pogings om die verdeelde beheer te beëindig	25
2.1.2.3	Verslae van kommissies i.v.m. die eventuele opheffing van verdeelde onderwysbeheer	26
2.1.3	Uitbreiding van die primêre onderwys, 1910-1960	28
2.1.3.1	Verhoging van skoolplig en implemen= tering van gratis onderwys	28
2.1.4	Inspeksierapporte en gepubliseerde jaarverslae	35
2.2	Plaaslike beheer	36
2.2.1	Skoolrade	36

2.2.1.1	Inleiding	36
2.2.1.2	Die werksaamhede van die skoolrade na 1910	40
2.2.1.3	Waardering	47
2.2.2	Skoolkomitees	48
2.2.2.1	Inleiding	48
2.2.2.2	Skoolkomitees 1910-1960: 'n algemene oorsig	53
2.2.2.3	Slot	58
3.	BUIITE-INVLOEDE M.B.T. DIE ADMINISTRASIE VAN DIE ONDERWYS	59
3.1	Die inspeksiestelsel: 1910-1960	59
3.1.1	'n Kort oorsig van die Britse inspeksiestelsel	59
3.1.1.1	Inleiding	59
3.1.1.2	Nederlandse invloed op die Britse inspeksiestelsel	60
3.1.1.3	Die eerste Britse inspekteurs van onderwys	61
3.1.1.4	Die "payment-by-results"-stelsel ...	62
3.1.1.5	Die Britse inspekteur van onderwys word eksaminator	62
3.1.1.6	Die oorsprong van standerds	63
3.1.1.7	Hoof- en assistentinspekteur van onderwys	63
3.1.2	Die Transvaalse inspeksiestelsel	64
3.1.2.1	Inspekteur en kringstelsel	64
3.1.2.2	Inspekteursverslae	66
3.1.2.3	Hoofdelike inspeksie	69
3.1.2.4	Nadele verbonde aan die hoofdelike inspeksiestelsel	70
3.1.2.5	Inspekteurskonferensies	73
3.1.2.6	Hoofdelike inspeksie deur klasinspeksie vervang	78

3.1.2.7	Hoofdelike rapporte (Inspeksie=	80
	rapporte)	
3.1.2.8	Die aflosinspekteur	84
3.1.2.9	Hoofinspekteur van onderwys	85
3.2	Die afskaffing van eksterne eksamens ...	87
3.2.1	Die herkoms van die stelsel van be=	
	vordering	87
3.2.1.1	Sekularisering van die onderwys	87
3.2.1.2	Die "payment-by-results"-stelsel in	
	die Z.A.R.	88
3.2.2	Die Smuts-onderwyswet van 1907	89
3.2.3	Eksterne eksamens 1910-1927	90
3.2.4	Toenemende druk op die T.O.D. om ek=	
	sterne eksamens af te skaf	92
3.2.5	Die kentering	93
3.2.6	Die T.T.A. bepleit afskaffing van	
	eksamens	94
3.2.7	Die stelsel van gelyktydige eksamens..	96
3.2.8	Britse beïnvloeding m.b.t. die af=	
	skaffing van eksamens	97
3.2.9	Eksterne eksamens 1926-1937	100
3.2.10	Die bevindinge van die Transvaalse	
	Provinsiale Onderwyskommissie (Nicol=	
	kommissie)	103
3.2.11	Beïnvloeding deur die "New Education	
	Fellowship" (N.E.F.)	105
3.2.12	Die aanbevelings van die Transvaalse	
	Provinsiale Onderwyskommissie	107
3.2.13	Finale afskaffing van die eksterne	
	eksamen	109
3.3	Kumulatiewe verslagkaarte	111
3.3.1	Die ontstaan van kumulatiewe verslag=	
	kaarte	111
3.3.2	Die doel van kumulatiewe verslagkaarte	113
3.3.3	Kumulatiewe kaarte as interskoolse ge=	
	bruik	115

3.3.4	Die "American council cumulative record form"	115
3.3.5	Kumulatiewe data in Transvaalse primêre skole	116
3.3.5.1	Die kaartregisterstelsel van 1925 ..	121
3.3.5.2	Die noodsaaklikheid van beroepsvoeligting	122
3.3.6	Kumulatiewe gegewens onder Amerikaanse beïnvloeding	123
3.3.6.1	Die bevindinge van die Provinsiale Onderwyskommissie van 1937 (Nicol-kommissie)	123
3.3.6.2	Skoolverlatingskaart (Lab. 36)	124
3.3.6.3	'n Nuwe rekordstelsel vanaf 1942 in Transvaalse primêre skole	127
3.3.6.4	Die "Provisional Form" van die "American council on education"	129
3.3.6.5	Die Ed. Lab. I-kumulatiewe verslagkaart	134
3.3.6.6	Slot	146
3.4	Sentralisasie	147
3.4.1	Die "Engelse Idee"	147
3.4.2	Die begrip "sentralisasie" en die toepassing daarvan vanaf 1910	149
3.4.3	Sentralisasie d.m.v. vervoer	150
3.4.3.1	Motorvervoer	155
3.4.4	Sentralisasie d.m.v. koshuise	159
3.4.4.1	Die begin van die koshuisorganisasie	160
3.4.4.2	Die bepalinge van die Smuts-onderwyswet van 1907	161
3.4.4.3	Koshuisvoorsiening 1910-11	162
3.4.4.4	Twee stelsels van koshuisvoorsiening	164
3.4.4.5	Die Beurskommissie	166

3.4.4.6	Koshuisakkommodasie, 1934 - 1960 ...	167
3.4.4.7	Slot	171
4.	INVLOEDE VAN BUIITE TRANSVAAL OP DIE CURRICULUM, 1910-1960	173
4.1	Liggaamlike Opvoeding	173
4.1.1	Inleiding	173
4.1.2	Die Britse beïnvloeding van die L.O.-sillabus, 1910-1960	180
4.1.2.1	- Slot	186
4.1.3	Die Sweedse invloede op die L.O.-sillabus in Transvaal	187
4.1.3.1	Slot	190
4.1.4	Deense beïnvloeding van die L.O.-sillabus, 1910-1960	190
4.1.4.1	Slot	193
4.1.5	Die Oostenrykse L.O.-stelsel	194
4.1.5.1	Inleiding	194
4.1.5.2	Beïnvloeding van "Natürliches Turnen" op die L.O.-sillabus, 1910-1960	195
4.1.5.3	Slot	198
4.1.6	Die invloed van die Duitse L.O.-stelsel op die L.O.-sillabus van die Transvaalse primêre skole, 1910-1960..	199
4.1.6.1	Slot	201
4.2	Godsdiensonderwys	202
4.2.1	Inleiding	202

4.2.2	Buite-invloede op Godsdiensonderwys, 1910-1960	205
4.2.2.1	Die Godsdiensonderwyssillabus	205
4.2.2.2	Probleme a.g.v. die neutrale silla= bus	208
4.2.2.3	Die uitwerking van humanistiese doelstelling op Godsdiensonderwys...	214
4.2.2.4	Die uitwerking van materiële wel= vaart	223
4.2.2.5	"Wetenskap" teenoor Godsdiens	225
4.2.2.6	Slot	227
4.3	Kunsvlyt	228
4.3.1	Inleiding	228
4.3.2	Engelse invloed op Handwerk ná 1910 ..	230
4.3.3	Arthur Lismer van Kanada besoek Suid- Afrika	234
4.3.3.1	Die invloed van Lismer op Kunsvlyt in Transvaal, 1935-1960	237
4.3.3.2	Die kleurstelsel in die Kunsvlyt= sillabus	241
4.3.4	Slot	246
4.4	Sosiale Studies	246
4.4.1	Inleiding	246
4.4.2	Die begrip "Sosiale Studies"	248
4.4.2.1	Oogmerke van Sosiale Studies	250
4.4.2.2	Metode en inhoud van Sosiale Studies	253
4.4.2.3	Die onderwyser in die Sosiale Stu= dieprogram	255
4.4.3	Sosiale Studies in die Transvaalse primêre skole	257
4.4.4	Oorsese invloede op Sosiale Studies in die Transvaalse primêre skole	260

4.4.4.1	Doelstellings onder V.S.A.-invloed..	261
4.4.4.2	Invloede t.o.v. die metode van onderrig en die inhoud	264
4.4.5	Slot	272
4.5	Landboukundige onderwys	273
4.5.1	Inleiding	273
4.5.2	Die Engels-Nederlandse invloed op Natuurstudie	276
4.5.3	Die invloed van die Uitlanderprobleem op landboukundige onderwys	281
4.5.4	Die N.E.F.-konferensie se invloed op landboukundige onderwys	283
4.5.5	Die invloed van die Kaapse op die Transvaalse skoolplaasstelsel	286
4.5.6	Die invloed van die Amerikaanse "Home Project"	289
4.5.7	Slot	293
5.	ENKELE OUDIO-VISUELE HULPMIDDELE	294
5.1	Inleiding	294
5.2	Skoolradiodienste	296
5.2.1	Die eerste skoolradiodiens in Suid- Afrika	296
5.2.2	Die skoolradiodiens in Engeland	297
5.2.2.1	Die beheer en organisasie van die Britse skoolradiodiens	297
5.2.2.2	Die Britse skoolradioles	298
5.2.3	Britse beïnvloeding op die skoolradio= diens in die Transvaalse primêre skool	300
5.2.3.1	Reaksie van die T.O.D.	300
5.2.3.2	Radio-uitsendings vanaf Kaapstad in 1935	301
5.2.3.3	Die bevindings van die Transvaalse Provinsiale Onderwyskommissie van 1937	304
		ix.

5.2.4	Die skoolradiodiens in Transvaal, 1939-1960	305
5.3	Filmonderwys	307
5.3.1	Die bewegende prent in die onderwys ..	307
5.3.2	Die filmstrokie	309
5.3.3	Die rolfilm in die Britse onderwys ...	310
5.3.4	Oorsese beïnvloeding op visuele appa= raat in die Transvaalse primêre skole	311
5.3.4.1	Invoering van oorsese films	311
5.3.4.2	Oorsese beïnvloeding op filmlitera= tuur	313
5.3.4.3	Metodes om die film as visuele hulp= middel te gebruik	314
5.3.4.4	Die aantal vertonings	315
5.3.5	Buite-invloede op onderrigmetodes nā die filmvertoning	316
5.3.5.1	Bespreking na filmvertonings	316
5.3.5.2	Die produktiewe aanwending van die nuwe kennis	317
5.3.5.3	Hersieningsoefening	318
5.3.5.4	Die produktiewe gebruik van die film as onderwyshulpmiddel	318
5.3.6	Oorsese projektors in Transvaalse skole	320
5.3.7	Filmoteke	321
5.3.8	Plaaslike vervaardiging van films	322
5.4	Waardering	323
6.	BUIITE-INVLOEDE OP DIE TUG EN DISSCIPLINE IN DIE TRANSVAALSE PRIMÊRE SKOOL	325
6.1	Inleiding en stellingname	325
6.2	Anglo-Amerikaanse beïnvloeding op tug en dissipline, 1910-1960	326

6.2.1	J.E. Adamson bepleit Pragmatisme	337
6.2.2	Die liberalistiese vryheidsgedagte ...	339
6.2.3	Humanistiese beïnvloëding tot 1945 ...	342
6.2.3.1	Die verval van dissipline by onderwysers en leerlinge	342
6.2.4	Die tydperk 1945-1960	345
6.2.4.1	Die sg. "Sielkundige" opvoeding	346
6.2.4.2	Die humanistiese onderwysmetodes ...	350
6.2.4.3	Die onderwyser kom tot insig	352
6.2.5	Slot	354
7.	SAMEVATTING	355
7.1	Motivering, doelstelling en begripsbe- paling	355
7.2	Beheer en administrasie van die onderwys	356
7.3	Invloede van buite op enkele skoolvakke	359
7.4	Oudio-visuele hulpmiddels	363
7.5	Tug en dissipline	364
7.6	Ten besluite	364
	ABSTRACT	366
	BRONNE	371

TABELLE

2.1	Die aantal primêre skole waaroor die T.O.D. beheer uitgeoefen het, 1902-1905	13
2.2	Die uitbreiding van die C.N.O.-skoolstelsel, 1903-1905	13
2.3	Die vermeerdering van primêre skole en leerlinge, 1908-1910	20
2.4	Die uitbreiding van primêre onderwys, 1910-1924	29
2.5	Die invloed van skoolplig op die skoolbevolking in Transvaalse primêre skole, 1930-1960	33
2.6	Verspreiding van skoolrade en aantal primêre skole in 1917	44
2.7	Verspreiding van primêre skole en standdinskrywing in skoolraadsgebiede op 30 Junie 1960	46
3.1	Verspreiding van kandidate wat die Beurseksamen in 1935 geslaag het	101
3.2	Suksesvolle eksamenkandidate in die verskillende skoolraadsdistrikte in 1940	109
3.3	Die "4-vouer"-kumulatiewe verslagkaart van Montclair	117
3.4	Die Lab. 36-skoolverlatingskaart	126
3.5	Die "Provisional Form"	130
3.6	Die kumulatiewe verslagkaart wat deur die T.O.D. gebruik word	136
3.7	Sentralisasie 1910-06-30 - 1913-12-31 ..	152
3.8	Toename in vervoerskemas, 1927-1936 ...	157
3.9	Invloed van vervoerskemas op skole en inskrywing, 1934-1941	158
3.10	Uitwerking van sentralisasie op kleinere skole	170
3.11	Koshuisakkommodasie in 1960	171